

Görkəmlı mollanəzəddinçil, İstedadlı qələm şahı, jurnalist, publist, jurnalist və ictimai xadim Ömer Faiq Nəməzadə XX əsr Azərbaycanı milli mətbuatın inkişafında, qələmçilərin milli dirçeliş və xoşbəteçiliş uğrunda mübarizədən yaxından iştirak etmiş və ictimai fəali tərxişizdə də dənətli işlə təninin müdriçlişiz zıyalmazından birirə. O, "mollanəzəddinçil" adı ilə məşhur olan fəali cəryanının rəhbəri Cəlil Məmmədqulazadənin sədaqətli məslək yoldaşısı olmuşdur. C. Məmmədqulazadə Ömer Faiqla birgə "Şərq-Rus" da, sonra iş "Qeyrat" mətbəsinə də fəaliyyətində özünə İstedadlı qələm şahı və öz əqləsinə uyğun mətbuatı ətihvaci olan bir müdriç kimi tanınmışdır.

XX əsrin əvvəlləri Ö.F.Nəmanzadənin fəaliyyətinin daha məhsuldar dövrüdür. O, müəhriyyəti fəaliyyətinə ilk dəfə cəmi ondan "Şərq-Rus" qəzetində başlamış, 1903-1905-ci illərdə "Şərq-Rus"la əməkdaşlıq etmişdir. Qəzetin birinci nömrəsi 1903-cü il sentabr 30-da Tiflisdə çap olunmuşdur. Ö.F.Nəmanzadə türkçə "Şərq-Rus" qəzetinin xüsnaməsi, milli mətbuatın inqilabıdır. Nəmanzadənin böyük sevincinə qarşıdır. Qəzetin rəisi redaktoru M.Şahbaxşlı olmuş və da, əsas müəhriyyəti Ö.F.Nəmanzadəyə və Ömer Faiq idi. "Şərq-Rus" fəaliyyətini dayandırdıqdan sonra Ömer Faiq, C.Məmmədquzayev və Məşədi Əlişgər Bağirov qəzetin mətbəəsini birgə idarə etmiş, 1905-ci il martda "Qeyrat" adlı nəşriyyat təsis etmişdirlər. Bu, Azərbaycan mədəniyyəti tarixində ilk milli mətbəəsi idi və bundan da göründüyü kimi, qələmi, inqilabı və bacarığı olanlar xalqa onun döyünə ən azı dillində döyünməz, milli dillə və ləqəbi uğrunda qeyriət göstərməyə cəhəddir. "Qeyrat" nəşriyyatının buraxdığı ilk kitab Ömer Faiqin "Dəvət" əsəri olmuşdur. O, Ö.F.Nəmanzadənin 1905-ci ildə yazdığı mətbəədə çap etdirilmiş "Dəvət" oxucular məhz belə qeyriət dəvəti idi. Bir qədər sonra bu mətbəədə məşhur "Molla Nəsrəddin" jurnalı nəşr olunmuşda başlıyır. Ö.F.Nəmanzadə 1906-cı ildən etibarən "Molla Nəsrəddin" jurnalının nəşrinə fəal iştirak etmişdir. O, 1906-cı ildən 1917-ci ilə qədər jurnalın məsul katibi və yaxud C.Məmmədquzayevdən sonra 2-ci redaktoru / Mirzə Cəlil olmuşdursa - jurnalın məzmunu bəzəsində "səhbi-xiyar" kimi fəaliyyət göstərirdi. "Molla Nəsrəddin" hələlik milli iştirakı ilə Azərbaycan satirik jurnalı olmuşdu. Jurnalın ilk nömrəsi C.Məmmədquzayev ilə Ö.F.Nəmanzadənin gücünə çap olunmuşdu. Azərbaycan mədəniyyəti mətbuatı tarixində yeni bir üsula yaranan "Molla Nəsrəddin" ümumən ədəbiyyatın inkişafında bir növbəti nöqtə idi.

Mirza Cəllil "Molla Nəsrəddin" jurnalı vasitəsi ilə mürgələməkdə olan məzium Şərqə üzə qulaq, mənalı bir tərzdə deyirdi: "Eyl mənim müsəlman qardaşları. Zəmani ki, məndən bir gülməli söz eşidib, bağladınız gəlməyə, o vədə ələ guman etmişsiniz ki, Molla Nəsrəddinə gülürsünüz. Əgər bilmək istəsəniz ki, kimin üstünə gülürsünüz, o vaxt qoyunuz qabağımıza ayrıni və baxınız cəmalınıza". "Molla Nəsrəddin" əsl xalq jurnalı idi. 1906-cı ilin 10-cu nömrəsindən başlayaraq "Molla Nəsrəddin" öz oxucularına

piqarç" şeklinde bildirirdi: "İdareye gonderilmek maktub ve meqalalar açıq türki dilinde yazılmış olmasalar, çak olumuyacaqlar". Jurnalın kaskın sıyayı felyetonları, inqilabı ruhlu geirleri haqiqetperastilik ve iftışçılıq çak hükümleri, yerli burjuvaziye ve din xadimlerine qarşı erdici mübazeat aparması onu senzürle qarşıladı. İdareyesine, tahdid ve takfir edilməsinə səbəb oldu. Gökırmakı çair, nasir ve publist M. S. Orubadı-Hərdəmşaxı, O. F. Nəmanzadə-Ümidvar; çair Əli Razi - Dəbanıçatqad qala, Heyvəri; Əli Məhzun - Yetim çuq; Bayramlı Abbaszadə - Həmmal; Salman Mümtəz - Xordtan bəz imzaları ilə yazır və "Molla Nəsrəddin" səhifələrində çu satirik əsərlərini dəfəli istisrak etdirir. Əsəsin Molla Nəsrəddin təxəllüsü ilə yazıb-yazdığı Mirzə Cəfər Cəfəroğlu, Dəl, Dəmdək, Çırmıca, Hərdəmşaxı və s. imzalarla jurnalda çıxış etdirir.

Ömer Faiq "Molla Nəsrəddin"lə yanaşı, "Heyat", "Tercüman", "İrşad", "Tərəqqi", "İqbal", "Yeni İqbal", "Açıq söz", " Qardaş köməyi", " Azərbaycan" və s. mətbuat orqanlarında Ömer Faiq, Ümidvar, Dərdmənd, Lağlağı, Cəhreçi xala və başqa imzaları dövrün aktual problemlərinə dair kəskin

“Dünyəvi millətpə

Ömər Faiq N
sahibi kimi

[illegible]

Azərbaycanın digər məhsul

[illegible][illegible]

“Dünyəvi əqidələrin birincisi millətnerəvərlik əqidəsidir”

Ömər Faiq Nemanzadə də məhz bu əqidənin
sahibi kimi yaddaşlarda əbədi yaşayacaq

[illegible]

mektəblərinin ürəklik, ictimaiyyət mənaif başçılığına gələcək ən qüvvətli bir şəxsi tərk etmək deməkdir. Bələdçilərin bir tərəfdən şüa məktəblərinə göndərməklə bərabər buralara gəlməyilərin üçün də hər şəhərdə, hər böyük kəndə xüsusi məktəblər açılmalıdır. Üsuli-cəmiyyət məktəbi şüa məktəblərinə, Xorab əlində mədərələrə, çariləndirilməlidir. Hər şəhərdə mütləq və mütləq üçüncü qüvvə, hətta pulsuz qiraət-xəbərlər açılmalı, -gözümdün öndükdə milli, vacibli hallarına-fürsətdən vaxtında istifadə edib çarələr atmalıdır. Nə üçün lazımı məsələlərə çalışmıyız, nə üçün haqqımızı istəməyirik? Əgər Məmmədquzlaşadə Əmir Faiqə birlikdə "Molla Nəsrəddin"də də məsələsi-nə necə edib yavaşladığını və jurnali-ni bə sahədə müqəyyni necə düzün müəyynləşdirəndir. "Xatirətim" əsərində belə izah etmişdir: "Yazıda böyük cürətimiz, biz utandırdıq. Birinci növbədə bizim məqalələmizə yazmışıq ki, açıq anı düşünə, açıq türk dilində yazmaq eynibdir, çünki yazanın səvəndən əzizinə dələlət edirik. Arif oxucular, söx yox ki, xatirətdə biz qeydlərin kinayə ilə yazıldığını və "utandırdıq" mənəşlərdəndicilərin dil məsələsi kimi böyük məsələni düzün höl etdiklərinə inanmışdır. "Meydan" (1906) fəlyətəndən. "Meydan" hərə məktəblərdə anı dilinin yərdəli-məsinə yox verməyən hökəmlər, hərə də anı dilinə xox baxan yox dövətli-ləri başa salıb verirdi. "Bir saatlığa tutaq belə saatlıq verirdi. "Bir saatlığa tutaq ki, hökəmtə qeydlər məktəblərdə anı dilini yazmışıq. Tutuq ki, bizi hökəmtə yazmışıq. Bəs anı dilimiz istəməyirik, anı dilimiz məhəbbət etməyirik, anı dilimiz xoxlaşmağı kimi qoyunur? Bəs kim bizi öz dilimizdən alınmağa və öz dilimizlə danışmağı arıtmayğa vadar edirik? Məgər bura da hökəmtə edirik?"

Davami sahifa 22-da

